

Vielfältige Aspekte des Glaubens, red. R. Ceglarek – J. Kapuściński – A. Olczyk, Miriam-Verlag: Jestetten 2014, ss. 361.

Kiedy przed 50 laty rozpoczynałem studia teologiczne (był to już czas Soboru), podstawowym językiem obcym, który studenci musieli poznać, był niemiecki. Zbudowany w oparciu o gramatykę łacińską, język teologów niemieckich precyzyjnie wyraża wielorakie aspekty wiary. Cieszę się zatem, że młodzi teologowie częstochowscy zdecydowali się zaprezentować swe prace czytelnikom zagranicznym w tym właśnie języku. Powszechna dziś angielszczyzna nadaje się bowiem raczej do uprawiania eseju na pograniczu nauk teologicznych, rozmyślając często treść pojęć zakorzenionych w Tradycji.

Już w czasie Soboru biskup częstochowski Stefan Bareła myślał o przeniesieniu Wyższego Seminarium Duchownego z Krakowa do Częstochowy i o stworzeniu tutaj prężnego ośrodka myśli teologicznej. Tak powstał Instytut eklezjologiczno-mariologiczny, kierowany początkowo przez ks. prof. S. Grzybka, a potem przez ks. prof. S. Włodarczyka. Jego kontynuacją jest Wyższy Instytut Teologiczny, który stworzył już własny rocznik naukowy *Veritati et Caritati* (tytuł zaczerpnięty z zawołania bpa Bareły). Obecnie przyszedł czas na prezentację osiągnięć Instytutu na forum międzynarodowym.

Okazją do tej prezentacji był Rok Wiary (2012-2013), ogłoszony przez papieża Benedykta XVI, a zakończony przez papieża Franciszka. Otwarcie Roku Wiary wyznaczono na 11 października 2012 r. Benedykt XVI nieprzypadkowo wybrał tę właśnie datę, gdyż w tym dniu przypadała 50 rocznica otwarcia II Soboru Watykańskiego i 20-lecie promulgacji *Katechizmu Kościoła Katolickiego*. Nic więc dziwnego, że te dwa historyczne wydarzenia w życiu Kościoła zostały upamiętnione w omawianej tu pracy zbiorowej młodych teologów częstochowskich.

Na okładce książki widnieje logo Roku Wiary: łódź Piotrowa z monogramem IHS wypisanym na żaglu. Tytuł zbioru zamieszczonych tu prac mówi o różnych aspektach wiary, jakie zostały poruszone w tym obszernym tomie. Na dole strony tytułowej widnieją nazwiska redaktorów książki (w j. niemieckim termin *Redaktor* może być mylący; lepsze byłoby określenie *Herausgeber*). Ks. Roman Ceglarek jest pedagogiem, ks. Jacek Kapuściński – historykiem Kościoła, a ks. Arkadiusz Olczyk – teologiem moralistą. Ich współpraca w wydaniu tak różnorodnych opracowań była konieczna dla nadania całej książce jednolitej formy.

Książka dzieli się na trzy części: Wiara – II Sobór Watykański – Katechizm Kościoła Katolickiego. Uzasadnienie takiego podziału znajdują redaktorzy w Liście Apostolskim Benedykta XVI na otwarcie Roku Wiary (*Porta fidei*, nn.11-12). Papież wskazuje tam na podstawowe źródła wiary katolickiej, do których – obok *Pisma Świętego* – należą właśnie dokumenty soborowe i katechizm, choćby w skróconej formie kompendium prawd wiary. Papież zachęca usilnie

do korzystania z tych pomocy w kształtowaniu wiary osobistej i wspólnotowej. Autorzy omawianej tu książki wychodzą naprzeciw tym postulatam.

W pierwszym dziale zamieszczono 12 artykułów, które ukazują rozmaite aspekty wiary religijnej, poczynając od biblijnego aż po filozoficzny. Trudno omawiać tu szczegółowo treść każdego z opracowań; ograniczę się zatem tylko do ich wyliczenia. Ks. Łukasz Laskowski, biblista i filolog klasyczny, podejmuje bardzo ciekawy temat z zakresu filologii biblijnej: *Pojęcia qadesz i qedesza. Przekład Wulgaty i jego kontekst* (s. 17-49). Chodzi tu o żywo dyskutowany problem prostytucji sakralnej w Izraelu i jej związku ze sferą sacrum. Ostatnio podjął go J. Ślawik na sympozjum w Lublinie (wrzesień 2011); niestety, Autor nie dotarł do tego artykułu („Scripta Biblica et Orientalia” 2011, 45-65).

Ks. Dariusz Sztuk SDB, biblista i patrolog, w nawiązaniu do swej rozprawy doktorskiej omawia temat: *Hebrajczyk z Hebrajczyków, który żyje wiarą w Chrystusa. Paradoksy egzystencji u Pawła* (s. 51-66). Artykuł ten wiąże się ściślej niż poprzedni z tematyką wiary, wydaje się jednak niedopracowany redakcyjnie (brak podsumowania). Wśród obszernej literatury przedmiotu warto byłoby umieścić pracę R. Zdziarstek OP (*Chryścianologia św. Pawła*, t. 1, Kraków 1989), natomiast usunąć J. Rumak (*Mistyka św. Pawła*, Assisi 1977).

Bardzo interesujący jest też artykuł ks. Mariusza Terki: *Herezja jako forma prześladowania Kościoła w Enarrationes in Psalmos św. Augustyna* (s. 67-89). Augustynowe *Objaśnienia psalmów* stanowią przedmiot niezliczonych opracowań ze względu na bogactwo tematów w nich poruszanych, jak też szeroki zakres odbiorców (kazania głoszone w różnych miastach, a następnie zredagowane na piśmie). Przed kilku laty ukazały się drukiem dwie prace dyplomowe na temat: *Modlitwa i miłosierdzie w „Enarrationes in Psalmos” św. Augustyna* (red. A. Uciecha, Katowice 2007). Ks. Terka pominął tę pracę, być może dlatego, że tylko luźno wiąże się ona z tematyką jego artykułu.

Dalsze opracowania, zawarte w pierwszym dziale omawianej książki, pozwolę sobie jedynie zasygnalizować. Ks. Mariusz Sztaba podejmuje mianowicie ważny temat: *Wychowanie w duchu wiary w kontekście nauczania Józefa Ratzingera/Benedykta XVI o wierze chrześcijańskiej* (s. 91-112). Ks. Tomasz Nawracała omawia *Sakramentalną naturę wiary* (s. 113-130). Kolejne dwa artykuły ks. Romana Ceglarka podejmują tematykę zarówno historyczną (*Credo w planach nauczania religii rzymskokatolickiej w szkołach powszechnych w Polsce po wprowadzeniu prawa o szkolnictwie z 1932 r.*, s. 131-154), jak i stricte pedagogiczną (*Wychowanie do wiary jako zadanie starszych osób w rodzinie*, s. 155-173).

Tematem opracowania ks. Jacka Kapuścińskiego jest *Troska o przekaz wiary jako zadanie biskupów częstochowskich w latach 1925-1939* (s. 175-201). Siostra Ewelina Kobiela CSC podjęła temat bliski jej zgromadzeniu zakonnemu: *Wychowanie do wiary jako ważny czynnik pracy wychowawczej i pedagogicz-*

nej Zgromadzenia Sióstr św. Katarzyny w Polsce w latach 1571-2011 (s. 203-218). Piękny esej ks. Jacka Marcińca (*Bóg nieoczywisty*, s.219-240) jest próbą ukazania bolesnych dylematów współczesnego ateizmu. Ks. Andrzej Przybylski przedstawia *Pedagogiczne i duszpasterskie konsekwencje oddzielenia wiary od miłości w kształtowaniu wierzących w Kościele* (s. 241-259). Wreszcie ks. Adam Fogelman ukazuje, czym jest *Wiara filozofa* (s. 261-277).

Dwie pozostałe części książki teologów częstochowskich są znacznie krótsze i zawierają po dwa opracowania monograficzne. W części poświęconej Soborowi ks. Jacek Kapuściński omawia jego *Rys historyczny i wkład biskupów częstochowskich* (s. 281-293). Natomiast ks. Andrzej Kuliberda stara się ukazać kontynuację myśli soborowej we współczesnej odnowie Kościoła (*Rok Wiary i odnowa charyzmatyczna po II Soborze Watykańskim na tle nowej ewangelizacji*, s. 295-312).

W ostatniej części omawianej książki ks. Arkadiusz Olczyk przedstawia przewodnie idee Katechizmu Kościoła Katolickiego (KKK). Czyni to w dwóch odrębnych artykułach zamykających całość opracowania zbiorowego. Pierwszy z nich nosi tytuł *Teleologia życia ludzkiego w świetle KKK i dokumentów II Soboru Watykańskiego* (s. 315-336); przypomina on, że wszyscy chrześcijanie powołani są do doskonałości życia, czyli do świętości (*Lumen gentium*, rozdział V). W oparciu o KKK ks. Olczyk rozwija tę myśl w siedmiu punktach swego artykułu: mówiąc najpierw o Bożym obrazie wyrytym w każdym człowieku, przedstawia kolejno jego powołanie do pełni człowieczeństwa, do szczęścia, wolności, miłości, pracy, a wreszcie do wspólnoty życia z Bogiem.

Drugi tekst ks. Olczyka przedstawia *Wspólnotowe i wspólnototwórcze powołanie człowieka w świetle KKK* (s. 337-358). Katolicka nauka społeczna ciągle z trudem przebija się do praktyki życia wspólnotowego. Jej stałe przypomnienie jest więc obowiązkiem zwłaszcza teologów - moralistów. Ks. Olczyk czyni to niezmiernie od wielu lat nie tylko w licznych publikacjach, ale nade wszystko w codziennym przepowiadaniu orędzia biblijnego.

Ten krótki i powierzchowny przegląd treści niemieckojęzycznej publikacji teologów częstochowskich nasuwa uwagi natury bardziej ogólnej. Prezentowany tutaj tom stanowi nie tylko przegląd dorobku naukowego wykładowców Wyższego Seminarium Duchownego oraz Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie. Biorąc pod uwagę szczególną rolę Częstochowy w życiu religijnym Europy i świata, trzeba dołożyć starań, aby ta i podobne prace docierały do szerszego kręgu czytelników, stanowiąc dla nich okazję spotkania z żywą Tradycją Kościoła.

Na koniec uwaga praktyczna, dotycząca publikacji obcojęzycznych. Należałoby zadbać na przyszłość o to, aby także przypisy do poszczególnych artykułów były przynajmniej tak czytelne jak tekst główny. Dotyczy to zwłaszcza

dokumentów papieskich, których wersję niemiecką łatwo znaleźć w Internecie. Gdy chodzi o prace autorów niemieckich, winne być cytowane w oryginale, a nie w przekładzie polskim. Należy też sprawdzić, które z prac autorów polskich są tłumaczone na języki obce i odwołać się do tych przekładów. Ciągłe jeszcze język polski jest niedostępny dla czytelników zachodnich, gdyż *slavica non leguntur*.

Książkę rozpoczyna *motto* z encykliki *Lumen fidei*; stanowi ono rodzaj wprowadzenia w lekturę poszczególnych artykułów. Zamknięciem tej lektury jest także cytat z tej encykliki, umieszczony na tylnej okładce. Czytamy tam: „[...] wiara wywiera dobroczynny wpływ na spojrzenie nauki: zaprasza ona uczonego, by pozostał otwarty na rzeczywistość z całym jej niewyczerpanym bogactwem. Wiara pobudza zmysł krytyczny, ponieważ nie pozwala, by badania zadowalały się swymi formułami, i pomaga im zrozumieć, że natura jest zawsze większa. Zachęcając do zdumienia wobec tajemnicy stworzenia, wiara poszerza horyzonty rozumu, by lepiej oświecić świat odsłaniający się przed badaniami naukowymi” (LF 34).

Można te słowa odczytać jako zachętę do podejmowania dalszych prób udostępnienia człowiekowi Zachodu bogactwa myśli teologicznej zrodzonej u stóp Jasnej Góry, w tym szczególnym środowisku, któremu od początku patronuje Maryja, *Mater Verbi*. Życzę z serca młodym teologom częstochowskim, aby nadal podejmowali trudny dialog ze światem oddalonym od Boga, i aby w tym dialogu wykorzystali *genius loci*, jakim jest Częstochowa ze świętą ikoną Hodegetrii.

Ks. Antoni Tronina